

Suomen Lukiolaisten Liitto

LIITE 19.12.2013

Oppivelvollisuuden laajentamisen kustannuslaskelma

Tässä liitteessä on avattu Suomen Lukiolaisten Liiton toteuttamaa Excel-pohjaista laskelmaa oppivelvollisuuden laajentamisen kustannuksista. SLL:n laskelmat perustuvat oletukseen, jonka mukaan oppivelvollisuuden piiriin kuuluva koulutus ei voi miltään osin olla oppivelvolliselle maksullista. Lisäksi oppivelvollisuuden suorittamisen kannalta välttämättömät koulumatkat ja itsenäinen asuminen eivät voi olla oppivelvolliselle maksullisia.

Hallitus on suunnitellut osana rakennepoliittista ohjelmaa laajentavansa oppivelvollisuuden koskemaan myös toisen asteen koulutuksen tai toiselle asteelle valmistavien koulutusten (ammattistartti, työpaja, kymppiluokka) ensimmäistä lukuvuotta.

Tällä hetkellä toisen asteen koulutus on ainoastaan opetuksen osalta opiskelijalle maksutonta. Oppimateriaalit ovat opiskelijan itse kustannettavia. Samoin opiskelijan koulumatkoihin ja asumiseen liittyvät kustannukset katetaan tällä hetkellä vain osittain.

Perustuslain 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Maksuttomuuden keskeisenä perusteena on yleinen oppivelvollisuus. Mikäli yleinen oppivelvollisuus laajenee koskemaan myös toisen asteen koulutuksen ensimmäistä lukuvuotta, on oppimateriaaleista sekä oppivelvollisuuden suorittamisen kannalta välttämättömistä koulumatkoista ja itsenäisestä asumisesta oppivelvollisille koituvat kustannukset katettava täysimääräisesti julkisen vallan toimesta.

1. Lukiolaisten oppimateriaalit

Taustamuuttujat

Lukiolaisten määrä: 30 000

Lukiolaisten määrä on ollut tasaisessa laskussa koko 2000-luvun ajan. Opetushallituksen mukaan syksyllä 2011 lukiossa aloittaneiden määrä oli arviolta 32 500, kun se vuonna 2001 oli noin 37 000. Lasku on osin ikäluokkien pienenemisestä johtuvaa, osin ammatillisen koulutuksen vetovoiman kasvun aiheuttamaa. Oletettavaa on, että lukioon hakeutuvien määrä pysyy suurin piirtein nykyisellä tasolla oppivelvollisuuden myötä. Laskelmassa lukiolaisten määräksi on arvioitu noin puolet 2000-luvun alkupuolella ja puolivälissä syntyneiden ikäluokkien keskiarvosta eli 30 000.

Suoritettut kurssit: 30

Lukion oppimäärä on 75 kurssia ja se on tarkoitettu suoritettavaksi kolmen lukuvuoden aikana. Koska suurin osa lukiolaisista suorittaa oppimäärän tavoiteajassa, on ensimmäisen lukuvuoden aikana suoritettavien kurssien lukumääräksi laskettu 30. Näin toiselle lukuvuo-

delle jää 30 ja kolmannelle eli abilukuvuodelle 15 kurssia.

Kierrätyskerroin: 0,3

Kierrätyskertoimella [$0 < k < 1$] viitataan oppivelvollisten oppimateriaalien ja -välineiden kierrättämiseen lukuvuodesta toiseen. Mitä lähempänä lukua 1 kerroin on, sitä vähemmän oppimateriaaleja ja -välineitä kierrätetään ja sitä suuremmat ovat niistä aiheutuvat vuosittaiset kustannukset. Mitä lähempänä lukua 0 kerroin taas on, sitä useamman lukuvuoden ajan samoja materiaaleja ja välineitä arviotaan käytettävän ja sitä pienemmiksi uusien materiaalien ja välineiden vuosittaiset kustannukset asettuvat.

Laskelmassa kertoimen suuruudeksi on asetettu 0,3. Tämä tarkoittaa, että materiaalien ja välineiden käyttöä (poistumaksi) arvioidaan keskimäärin kolme lukuvuotta, jolloin niiden kustannukset jakautuvat myös kolmelle lukuvuodelle.

Analoginen lukio

Analogisen lukion oppimateriaalien ajatellaan koostuvan painetuista oppikirjoista, laskimesta sekä kirjoitusvälineistä, vihkoista ja vastaavista analogiseen opiskeluun liittyvästä oheismateriaalista.

Painetun oppikirjan kustannukseksi on arvioitu keskimäärin 25 euroa. Keskimäärin lukiolainen tarvitsee yhtä oppikirjaa per suorittamansa kurssi. Näin ensimmäisen lukuvuoden suorittamiseen tarvitaan keskimäärin 30 oppikirjaa. Oppikirjojen kokonaiskustannusten laskemisessa käytetään kierrätyskerrointa.

Laskinten hinnat vaihtelevat aina 20 eurosta pitkälti yli 100 euroon. Hinta riippuu siitä, puhutaanko lyhyen matematiikan opiskeluun riittävästä edullisemmista malleista vaiko pitkän matematiikan edellyttämistä graafisista ja symbolisista laskimista. Koska lyhyen oppimäärän lukijoita on lukiolaisista lievä enemmistö (57 %), on laskimen keskimääräiseksi kustannukseksi arvioitu 50 euroa. Laskinten kokonaiskustannusten laskemisessa käytetään kierrätyskerrointa.

Kirjoitusvälineiden, vihkojen yms. perinteisen kirjallisen työskentelyn kustannuksiksi on arvioitu 1 euro per suoritettu kurssi.

Digitaalinen lukio

Digitaalisen lukion oppimateriaalien ajatellaan koostuvan digitaalisista oppimateriaaleista (e-oppikirja tms.) sekä niiden käyttämisestä edellyttävistä sähköisistä päätelaitteista (kannettava tietokone, tablet-tietokone tms.).

Digitaalisen oppimateriaalin kustannukseksi on arvioitu keskimäärin 15 euroa per suoritettu kurssi. Päätelaitteen kustannukseksi on arvioitu keskimäärin 350 euroa. Sekä oppimateriaalien että päätelaitteiden kokonaiskustannusten laskemisessa käytetään kierrätyskerrointa.

50/50-malli

50/50-malli olettaa, että lukiot siirtyvät osin digitaaliseen aikaan mutta pysyvät kuitenkin edelleen osin myös analogisessa maailmassa. 50/50-mallin kokonaiskustannukset ovat keskiarvo analogisen ja digitaalisen lukion kokonaiskustannuksista.

2. Lukiolaisten koulumatkat

Toisen asteen opiskelijan pitkien koulumatkojen taittamista tuetaan koulumatkatuella, jota myönnetään, mikäli opiskelijan koulumatka on yli 10 km, hänelle kertyy vähintään 7 yhden-suuntaista matkaa viikossa ja koulumatkakustannukset ylittävät 54 euroa. Koulumatkatukea voi saada vain päätoimiset opiskelijat lukuvuoden (9kk ajan).

Laskelman pohjana on oletus, että jatkossa oppivelvollisen koulumatkat korvattaisiin täysimääräisesti, ja näin ollen koulumatkatuen omavastuuosuus (43 euroa) poistuisi.

Koulumatkatuen omavastuuosuus

Koulumatkatuen omavastuuosuus on 43 euroa.

Koulumatkatukea nostavien määrä

Luvut pohjautuvat Kelan tilastopalvelu Kelaston vuoden 2012 koulumatkatukea koskeviin tilastoihin. Vuonna 2012 koulumatkatukea saavia lukiolaisia oli 19 179.

Koulumatkatukea nostavat ensimmäisen vuoden opiskelijat

Koulumatkatukea nostavien lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoiden määrä on laskettu jakamalla kaikkien koulumatkatukea saavien määrä 2,5, sillä lukulomalla olevien abiturienttien kohdalla etuuden saamisen ehto ei täyty.

Supistuva lukioverkko

Laskelmien oletuksena on, että tällä hetkellä varsin laaja lukioverkko tulee rakennepoliittisten päätösten myötä supistumaan neljänneksellä, ja erityisesti syrjäseutujen pieniä lukioita lakkautetaan. Näin ollen koulumatkat pitenevät, ja koulumatkatuen nostajia on entistä enemmän. Laskelmien oletuksena on, että etuuden saajien määrä kasvaa viidenneksellä.

3. Lukiolaisten asuminen

Laskelma perustuu oletukseen, että kotoaan opintojen vuoksi muuttaneille oppivelvollisille korvattaisiin asumisen kustannukset opintojen ajalta. Yksinkertaisin tapa kattaa asumisen kuluja olisi myöntää opintotukea ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Lukion ensimmäisen vuoden opiskelijat ovat tyypillisesti 16-vuotiaita eivätkä näin ollen voi saada tällä hetkellä opintotukea.

Opintotuen määrä

Laskelma pohjautuu 17-vuotiaan opiskelijan opintotukeen, jota vanhempien tai omien tulojen vaikutus ei ole pienentänyt. Tällöin opintoraha olisi 100 euroa kuukaudessa ja asumislisä olisi 80 % vuokrasta vuokrakon ollessa 252 euroa. Opintotuen suuruus on lasket-

tu suurimman mahdollisen asumislisän pohjalta eli 201,6 euroa. Opintotukea myönnetään 9 kuukauden ajalta.

Opintotukea nostavat lukiolaiset

Luvut pohjautuvat Kelan tilastopalvelu Kelaston vuoden 2012 opintotukea koskeviin tilastoihin. Vuonna 2012 asumislisää saavia lukiolaisia oli 8 342.

Supistuva lukioverkko ja itsenäisesti asuvat lukiolaiset

Laskelman pohjana on oletus, jonka mukaan lukioverkko harvenisi neljänneksellä, jolloin osa opiskelijoista muuttaa itsenäisesti asumaan suorittaakseen opintonsa haluamassaan oppilaitoksessa. Vertailukohtana on ammatillisen koulutuksen oppilaitosverkko, joka on jo merkittävästi harventunut. Asumislisää nostaa noin 20 % kaikista opintotukeen oikeutuista ammattiin opiskelevista. Tämän perusteella oletamme, että lukiolaisista noin 18 % muuttaisi kotoaan.

Opintotukea nostavat ensimmäisen vuoden lukiolaiset

Ensimmäistä vuotta opiskelevat opintotukea nostavat lukiolaiset on laskettu jakamalla ensimmäisen vuoden lukiolaisten määrä kolmella ja laskemalla siitä 18 %, sillä lukulomalla oleva abiturienttikin saa opintotuen asumislisää

4. Ammattiin opiskelevat

Oppimateriaalikustannukset

Ammattiin opiskelevien oppimateriaalikustannusten on arvioitu nousevan samalla tasolle lukiolaisten oppimateriaalikustannusten kanssa. Ammattiin opiskelevien oppikirjatarve on lukiolaisia vähäisempi, mutta voidaan olettaa, että ammattiin opiskeleville koituu kustannuksia työvaatteista, -välineistä ja -materiaaleista, joita lukio-opinnoissa ei ole.

Koulumatkat

Toisen asteen opiskelijan pitkien koulumatkojen taittamista tuetaan koulumatkatuella, jota myönnetään, mikäli opiskelijan koulumatka on yli 10 km, hänelle kertyy vähintään 7 yhden-suuntaista matkaa viikossa ja koulumatkakustannukset ylittävät 54 euroa. Koulumatkatukea voi saada vain päätoimiset opiskelijat lukuvuoden [9kk ajan].

Laskelman pohjana on oletus, että samoin kuin lukiolaisten kohdalla jatkossa oppivelvollisen koulumatkat korvattaisiin täysimääräisesti, näin ollen koulumatkatuen omavastuuosuus [43 euroa] poistuisi.

Koulumatkatukea nostavat ensimmäisen vuoden opiskelijat

Koulumatkatukea nostavien lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoiden määrä on laskettu jakamalla kaikkien koulumatkatukea saavien määrä kolmella. Ammattioppilaitosverkon ei oleteta enää supistuvan paljon, että koulumatkatukea saavien opiskelijoiden määrä kasvai-

si merkittävästi.

Asuminen

Samoin kuin lukiolaisten kohdalla, laskelma perustuu oletukseen, että kotoaan opintojen vuoksi muuttaneille oppivelvollisille korvattaisiin asumisen kustannukset opintojen ajalta. Yksinkertaisin tapa kattaa asumisen kuluja olisi myöntää opintotukea ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Ammatillisen oppilaitoksen ensimmäisen vuoden opiskelijat ovat tyypillisesti 16 -vuotiaita eivätkä tällä hetkellä voi saada opintotukea.

Opintotuen määrä

Laskelma pohjautuu 17-vuotiaan opiskelijan opintotukeen, jota vanhempien tai omien tulojen vaikutus ei ole pienentänyt. Tällöin opintoraha olisi 100 euroa kuukaudessa ja asumislisä olisi 80 prosenttia vuokrasta vuokraton ollessa 252 euroa. Opintotuen suuruus on laskettu suurimman mahdollisen asumislisän pohjalta eli 201,6 euroa. Opintotukea myönnetään 9 kuukauden ajalta.

Opintotukea nostavat ensimmäisen vuoden opiskelijat

Ensimmäistä vuotta opiskelevat opintotukea nostavat ammattiin opiskelevat on laskettu jakamalla ensimmäisen vuoden ammattiin opiskelevien kolmella ja laskemalla siitä 20 %.

5. Koulutustarjonnan lisäys

Tutkintoon johtavassa ammatillisessa peruskoulutuksessa niille oppivelvolliselle, jotka eivät tällä hetkellä hakeudu koulutukseen mutta joiden velvollisuuden myötä näin oletetaan tekevän, arvioidaan otettavan käyttöön tällä hetkellä aikuisopiskelijoille varattuja opiskelupaikkoja. Koulutustarjonnan kokonaislisäykselle ei siten ole tutkintoon johtavassa ammatillisessa peruskoulutuksessa tarvetta.

Osa tällä hetkellä hakematta jättäneistä tai ilman paikkaa jääneistä sijoittunee oppivelvollisuuden myötä kuitenkin muualle kuin tutkintoon johtavaan koulutukseen. Ensisijaisesti kyseeseen tulevat toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen erilaiset koulutusmuodot, kuten ammattistartit, työpajat, kymppiluokat, oppisopimus tai kuntoutus.

Tällä hetkellä niitä nuoria, jotka eivät laisinkaan hae yhteishaussa toisen asteen koulutusta paikkaa on 1,5 % peruskoulun päättäneistä eli noin 1000. Heistä oletettavasti merkittävä osa on tämänkaltaisen valmistavan koulutuksen tarpeessa. Myös tutkintoon hakeutuvissa saattaa olla niitä, joille valmistava koulutus olisi mielekkäämpi vaihtoehto.

Toisen asteen nivelvaiheen koulutusten kohdalla koulutustarjonnan lisäyksen on arvioitu näin olevan 1000. Laskelman hintatekijänä on käytetty ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen [ammattistartti] yksikköhintaa, joka on 70 % ammatillisen koulutuksen kesimääräisestä yksikköhinnasta, joka vuonna 2014 on 10 970 euroa. Myös muiden nivelvaiheen koulutusten [työpajat, kymppiluokka] yksikkökustannukset on arvioitu vastaavan suuruiseksi.

6. Kokonaiskustannukset

Oppivelvollisuuden laajentamisen kokonaiskustannukset on saatu laskelmalla yhteen seuraavat kuluerät:

Oppimateriaalit

Lukiolaisten oppimateriaalit [50/50-mallin mukaisesti]
+
Ammattiin opiskelevien oppimateriaalit

+

Koulumatkat

Lukiolaisten koulumatkatuen lisäys
+
Ammattiin opiskelevien koulumatkatuen lisäys

+

Asuminen

Lukiolaisten opintorahan ja asumislisän lisäys
+
Ammattiin opiskelevien opintorahan ja asumislisän lisäys

+

Koulutustarjonta

Koulutustarjonnan lisäys nivelvaiheen koulutuksissa

Lisätiedot:

Koulutuspoliittinen asiantuntija **Joonas Mikkilä**, 045 129 6791, joonas.mikkila@lukio.fi

Sosiaalipoliittinen asiantuntija **Milla Halme**, 045 129 6812, milla.halme@lukio.fi